

Gynekologi

Det har inte skett några stora förändringar till årets baslista inom gynekologi. Vi har gjort lite justeringar i ordningsföljden mellan preparaten och lagt till två preparat under p-ring, Ornibel och Vagiprev.

Antikonception

Fortsatt gäller strävan efter att få en ökad förskrivning av långverkande preventivmetoder såsom spiral och p-stav. Socialstyrelsen har åter börjat redovisa abortstatistik och rapporten för 2018 visade en abortminskning både bland tonåringar och i gruppen yngre kvinnor (20–29 år). Detta antas bero på både ungdomssubventionen av preventivmedel och en ökad förskrivning av långverkande metoder.

Den förändring vi gjort inom antikonception gäller p-ring. NuvaRing har i år fått sällskap av Ornibel och Vagiprev. P-ring ingår inte i högkostnadsskyddet, men däremot i ungdomssubventionen i Västmanland. Då endast preparat på listan ingår i ungdomssubventionen, har vi valt att lägga till fler generika. Detta är fördelaktigt både för kvinnan och från ett kostnadsperspektiv.

Klimakteriebesvär

Svensk Förening för Obstetrik och Gynekologi (SFOG) kom nyligen ut med nya råd kring menopausal hormonbehandling, MHT (tidigare ofta benämnt HRT). Avgörande om kvinnan ska erbjudas behandling är subjektiva klimakteriesymtom och hur dessa påverkar livskvaliteten. Rekommendation inledningsvis om en hälsosam livsstil, fysisk aktivitet och rökstopp ska också alltid ske. MHT är klart fördelaktigt som symtombehandling om den startas i nära anslutning till menopaus, dvs innan 60 års ålder. Bäst effekt har behandlingen på vasomotorsymtom och andra östrogenbristsymtom, men man ser även positiva effekter på livskvalitet, sömn, benmineralhalt, frakturrisik och hjärtkärlsjukdomar samt även minskad risk för diabetes och total mortalitet.

Den förändring som gjorts på listan är att östrogenplåstret Estradot flyttats upp. Detta eftersom transdermalt östrogen anses fördelaktigt då det inte ger någon ökad risk för venös trombos. Risken för leverpåverkan är också mindre. Man ska alltid sträva efter att ge lägsta effektiva dos av östrogen och kvinnor som har livmodern kvar ska alltid ha gestagen som tillägg till östrogen för att skydda mot endometriehyperplasi och cancer. Mirenaspiral är ett bra alternativ för detta.

Kombinationsbehandling är associerad med en något ökad risk för bröstcancer efter mer än 5 års behandling, medan risken med enbart östrogen är betydligt lägre eller ingen riskökning alls. MHT ska individualiseras och beslut om att avsluta behandlingen tas utifrån kvinnans preferenser och risk-nytta balans.

Strax efter det att SFOG kom ut med nya riktlinjer kring MHT publicerades en artikel i The Lancet angående en sammanställning av studier inom området. Sammanställningen visade att alla typer av hormonsättningsbehandling mer än ett år, förutom lokal vaginal behandling, är associerad med en riskökning för att utveckla bröstcancer. SFOG har därefter gjort bedömningen att de aktuella studierna har sina begränsningar i att behandlingsriktlinjerna såg anorlunda ut tidigare och har ändrats under senare år, man använder idag bland annat lägre doser av östrogen och har kortare behandlingstider, och att det rör sig om epidemiologiska data. Läkemedelsverket kommer också att granska artikeln om studierna och därefter fatta beslut om det finns behov av ett expertmöte för att uppdatera behandlingsrekommendationerna.

Bakteriell vaginos

Bakteriell vaginos, BV, är ett tillstånd där den normalt skyddande lactobacillfloran hos fertila kvinnor är ersatt av anaerob bakterieflora. Detta medför en illaluktande vaginal flytning och ibland sveda och klåda. För att ställa diagnos rekommenderas mikroskopi av wet smear. Donaxyl kom med på baslistan 2018 och i år flyttar preparaten mot BV så att de står i bokstavsordning, då dessa är likvärdiga. Donaxyl är inget antibiotikum utan ett antiseptikum och verkar genom att skada bakteriens cellmembran. Då BV ofta recidiverar är det bra att ha tillgång till olika behandlingar att alternera mellan.

Miljöaspekter

Hormoner påverkar miljön om de felaktigt slängs i avfall och avlopp. Substanser som kan påverka är levonorgestrel, etinylestradiol och estradiol, vilka alla finns med på baslistan. Som alltid bör man individanpassa behandlingen med preventivmedel samt mot klimakteriebesvär och vaginal atrofi. Värt att tänka på är att perorala preparat ger högre dygnsdos av hormon jämfört med t ex spiral, p-stav och plåster. Det är viktigt att förbrukade produkter kasseras korrekt, dvs lämnas in till apoteken. Här i Västmanland kan man dock enligt VAFAB även slänga använda plåster och vaginalinlägg i hushållsavfall, då soporna i vårt län förbränns.

Expertgrupp Gynekologi

Emma Hultqvist och Katarina Klanger

emma.hultqvist@regionvastmanland.se

katarina.klanger@ptj.se

Miljö

Substans	Motiveringar Mätningar avser Sverige om inget annat anges.	Åtgärdsförslag Observera att patientens bästa alltid går i första hand, se rekommenderade läkemedel i Basläkemedel 2020. För flera miljöbelastande substanser har miljöutredningar genomförts för jämförbara alternativ av Region Stockholm.
Estradiol	På grund av risk för ekotoxiska halter av estradiol i vatten övervakas substansen inom ramen för EU:s vattenlagstiftning. Bidrar till östrogenhalter i miljön tillsammans med exempelvis etinylestradiol och kroppseget östrogen. Se vidare etinylestradiol.	Estradiol rekommenderas i Basläkemedel 2020. Individuell anpassning av preventivmedel såväl som läkemedel för behandling av klimakteriebesvär och symtomgivande vaginal atrofi är viktigt för att optimera behandlingen och undvika biverkningar. Vid lokal applicering av plåster med estradiol (Estradot, rekommenderas) mot klimakteriebesvär är den mängd läkemedel som tillförs en individ avsevärt lägre än den dos som krävs för att ge motsvarande effekt med estradioltabletter. Säkerställ att ni inom den egna verksamheten kasserar överblivet läkemedel samt brukade plåster och vaginalinlägg på ett korrekt sätt. Informera patienten om vikten av att kassera överblivet läkemedel samt brukade plåster och vaginalinlägg på ett korrekt sätt.
Etinylestradiol	På grund av risk för ekotoxiska halter av etinylestradiol i vatten övervakas substansen inom ramen för EU:s vattenlagstiftning. Halter i vatten bedöms i vissa fall vara tillräckligt höga för att kunna påverka fortplantning och könsutveckling hos fisk.	Etinylestradiol (kombinerade preventivmedel) rekommenderas i Basläkemedel 2020. Individuell anpassning av preventivmedel är viktigt för att optimera behandlingen och undvika biverkningar. Säkerställ att ni inom den egna verksamheten kasserar överblivet läkemedel samt brukade p-ringar och plåster på ett korrekt sätt. Informera patienten om vikten av att kassera överblivet läkemedel samt brukade p-ringar och plåster på ett korrekt sätt.
Levonorgestrel	Beräknade halter i ytvatten kan vara tillräckliga för att störa fortplantning i fisk. Fisk exponerad för renat avloppsvatten ansamlar läkemedlet till koncentrationer som överskrider terapeutiska koncentrationer hos kvinnor som tar p-piller.	Levonorgestrel rekommenderas i Basläkemedel 2020. Individuell anpassning av preventivmedel är viktigt för att optimera behandlingen och undvika biverkningar. Vid användning av perorala kombinerade hormonella preventivmedel är den mängd levonorgestrel som tillförs per dygn flerfald högre än den dos som avges med de långverkande levonorgestrel-avgivande hormonspiralerna. Mirena (rekommenderas i Basläkemedel 2020) kan därför från miljösynpunkt vara alternativ till kombinerade p-piller. Den långverkande p-staven Nexplanon med etonogestrel är ett annat alternativ (rekommenderas i Basläkemedel 2020). <ul style="list-style-type: none"> Säkerställ att ni inom den egna verksamheten kasserar överblivet läkemedel samt brukade hormonspiraler och p-stavar på ett korrekt sätt. Informera patienten om vikten av att kassera överblivet läkemedel på ett korrekt sätt.